

KUST SAADA KEELEABI

**Koostanud Tuuli Rehemaa
Argo Mund**

EESSÕNA

Raamatu väljaandmist on toetanud
Haridus- ja Teadusministeerium

Toimetanud Egle Pullerits
Küljendanud Sirje Ratso
Sisekaane skeem Piret Raja
Trükk Tartu Ülikooli Kirjastus

ISBN 978-9949-19-262-5
ISBN 978-9949-21-462-4 (pdf, *online*)

See väike juhend on mõeldud abistama eesti keele kasutajat, kes soovib ise-
seisvalt oma keeleküsimustele vastuseid leida, ja annab ülevaate raamatutest ja
veebilehtedest, kust on võimalik saada infot eesti kirjakeele korrektse kasuta-
mise kohta.

Inimesel, kelle töö on tekste koostada, tekib mitmesuguseid küsimusi.
Vahel on keerukas otsustada, milline allikas annab vajaliku vastuse. Käesolev
tutvustus jagab soovitusi ja vihjeid, kuidas abilist valida, ja õpetab, kuidas vali-
tud väljaandest vajalik üles leida.

Eesti keele hooldamise ja korraldamisega tegeldakse põhiliselt Eesti Keele
Instituudis, kus koostatakse ka mitut olulist sõnaraamatut. Instituut **annab
eesti kirjakeele alal tasuta nõu kõigile huvilistele** (vt lähemat kirjeldust
lk 41). Lisaks on Tartus keelehooldakeskus, kes korraldab riigi- ja omavalitsus-
asutustele koolitust ning vahendab keelehooldainfot.

Põhjalikumalt käsitleb see väljaanne kolme sõnastikku.

- ▶ „**Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS 2006**”
Universaalne kirjakeele sõnaraamat, annab infot nii sõnade õigekirja,
käänamise-pööramise, tähenduse, kokku-lahkukirjutamise, lauses
kasutamise kui ka sobivuse ja stiili kohta. ÕS-ist saab keelenõu otsija
normiinfot – ÕS suunab, hindab ja soovitab paremat kirjakeelt. ÕS on
abiks ka kohanime- ja lühendiküsimustes.
- ▶ „**Eesti keele seletav sõnaraamat**”
Annab eesti keele sõnade tähendused. Sõnastik sisaldab ka murdesõnu,
lühendeid, vananenud sõnu, tsitaatsõnu, oskussõnu, samuti ühendväl-
jendeid. Sõnadele on lisatud muutmisinfor ning kasutusnäited. See on
kirjeldav, mitte normiv sõnaraamat. See tähendab, et kirjeldatakse kee-
les olevat ega anta hinnangut, kas sõna on mingis tähenduses parem
või halvem, nagu teeb ÕS.

► „Võõrsõnade leksikon”

Suur valik võõrsõnu koos häälduse, päritolu ja seletustega, samuti hulk võõrkeelseid sõnu ja sententse. Huviline saab teada, mis keelest on tulnud otsitav võõrsõna või võõrlühend, mis valdkondades ja mis tähendustes seda kasutatakse või mida tähendab mõni võõrkeelne mõttetera.

Lühemalt tutvustab brošüür käsiraamatuid, kust võib leida lihtsas ja loetavas vormis eesti õigekeele üldised alused.

Koostajad

SISUKORD

„Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS 2006”	7
„Eesti keele seletav sõnaraamat”	17
„Võõrsõnade leksikon”	21
„Eesti ortograafia”	26
„Lause õigekeelsus. Juhatused ja harjutused”	27
„Eesti keele käsiraamat”	28
„Keelenõuanne soovitab” 1–4	30
„Ametniku keelekäsiraamat”	32
„Kirjakeele teataja” I–II	34
„Väike soovitusõnastik”	36
„Sissejuhatus tekstiõpetusse”	37
„Maailma kohanimed”. Eesti Keele Instituudi kohanimeandmebaas	39
Ajakirjad	40
Eesti Keele Instituudi keelenõuanne	41
Kasulikke internetilehti	44
Kust saada terminiabi	45
Keelehooldekeskus	47

„EESTI ÕIGEKEELSUSSÕNARAAMAT ÕS 2006“

Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS 2006. Toimetanud Tiiu Erelt. Koostanud Tiiu Erelt, Tiina Leemets, Sirje Mäearu, Maire Raadik. Eesti Keele Instituut. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, 2006.

„Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS 2006“ on tänapäeva eesti keele sõnaraamat, milles on ligikaudu 50 000 sõnaartiklit; üldse võib ÕS-ist leida üle 130 000 sõna. Võrreldes eelmise, 1999. aasta sõnaraamatuga on

lisandunud 5000 uut keelendit. Osa neist on märksõnad, kuid suurem jagu on lisatud sõnaartiklite sisse.

ÕS 2006 tutvustab üldiselt kasutatavat ja ühtseimat keelekuju – kirjakeelt –, kuid käsitleb ka allkeeli. ÕS 2006 on kirjakeele normi alus: ta hindab keelendeid ning suunab ja soovitab nende kasutust. ÕS-is on nii kõige harilikumad kui ka uuemad sõnad, samuti sellised uudissõnad, mis pole veel kasutajate hulgas levinud, aga mida siiski võiks vaja minna.

Sõnaartikkel

Sõnaartikkel tähendab kogu andmestikku, mis on ühe sõna kohta esitatud. Iga sõnaartikkel algab märksõnaga ja võib sisaldada ka hääldusinfot (nt välde, peenendus, tsitaatsõnade ligikaudne hääldus), muutmisinfot (tüübinumber või -numbrid, muutevormid), sõna tähendust, samuti lausenäiteid, liitsõnu, märgendeid ning parema keele soovitusi.

Märksõna

Märksõnad on järjestatud tähestikuliselt ja esitatud poolpaksus kirjas. Märksõnadel ja nende vormidel näidatakse vältet: III vältet silbi ees seisab punkt, nt

.august
ko.lumn
polit.sei
.oskus.tööline

Peenendus ehk palatalisatsioon, mis eristab eesti keeles muuseas ka tähendusi, on esitatud kriipsukesega peenendatud kaashääliku järel, nt

pal'k <20: pal'gi, .pal'ki>
palk <22: palga, palka> – ilma peenendusega on tähendus ja ka sõna käänamine teine.
.pas'lik <19: -liku, -.likku> *sünnis, sobiv, kõlblik*
par.ket't, it'sitama, dokto.ran't

Mõnes sõnas on näidatud ka rõhku kriipsukesega rõhulise silbi täishääliku järel, nt

kuninga´nna, ara´hhis

Võõrkeelsed sõnad ehk tsitaatsõnad on esitatud poolpaksus kaldkirjas. Tsitaatsõna järel on ligikaudne hääldus noolsulgudes, päritolukeele lühend ja eesti keelne vaste või seletus, nt

smoothie <smuudi> ingl *mahedik*
slogan <slõugan> ingl *moto, reklaamlause, lööklause, hüüdlause, tunnuslause, loosung*
caffè latte <kafe latte> it *espressost ja vahustatud piimast tehtud jook*

ÕS-is on ka märksõnu, mida kasutatakse ainult liitsõnaosana, nt

.peetav: kinni-, meeles-, ülal-, lugupeetav
mõlemasoo- *nii mehele kui ka naisele sobiv(ad)*: mõlemasoojope, -parfüüm, -prillid, -püksid, -suurus

Käänamine, pööramine, võrdlemine

Sõnade muutmise info on antud noolsulgudes.

Noolsulgudes on antud tüübinumber, mille eeskujul saab seda sõna käänata või pöörata. Raskemate käändtüüpide puhul on sõnaartiklis antud ka teiste käänete vorme või käänevormide lõpposi. Pöördsõnade puhul lisandub *da*-tegevusnimi ja kindla kõneviisi ainsuse I pööre, kuid lihtsamate astmevahelduseta verbide puhul on piiratud tüübinumbriga.

komi <3> – käändub nagu *pesa* (komi : komi : komi)
al'dis <34: .al'ti, al'dist; millele> – käändub nagu *rukis* (aldis : alti : aldists)
.korsten <8: .korstna, .korstnat>, **korsten** <38: .korstna, korstent> – noolsulgudest on näha, et III vältet ja II vältet hääldatud sõna *korsten* käänduvad erinevalt
.pakkima <55: .pakkida, pakin> – pöördub nagu *õppima*
.painduma <51> – pöördub nagu *muutama*

Osale omadus- ning mäarsõnadele on lisatud ka võrdlusastmed, nt

kena <3: kenasse; keni ja kenasid; keskiv kenam, üliv kõige kenam ja kenim>
tugevalt <keskv tugevamalt, üliv kõige tugevamalt ja tugevaimalt>, **tugevasti** <keskv tugevamini, üliv kõige tugevamini ja tugevaimini>

Tähendus

Märksõna sünonüüm või seletus on antud kursiivkirjas, nt

püdelik <19: -liku, -.likku> *poolvedel mass*

Kui sõnal on mitu tähendust, siis on sünonüümide või seletuste vahel semi-koolon, nt

sumendama <52> *sumeda(ma)ks tegema; sumedana paistma*

Vahel on seletusele sulgudes lisatud täpsustav märkus, nt

.mister <9: -i> *härri (inglise keele maades)*

Kui terve seletus on antud sulgudes, siis osutab see mõisterühmale, mitte täpsele tähendusele, nt

iisop <9: -i> BOT (*taim*)

bullmastif (*koeratõug*)

ÕS ei seleta kõiki sõnu, selle jaoks on „Eesti keele seletav sõnaraamat”. Tähen-
dus on antud eelkõige võõrsõnadel, uudissõnadel, vanamoelistel ja vähem tun-
tud sõnadel. Sõna tähendust aitavad avada ka näited.

Näited

Märksõnaartikli näiteväli

- ▶ aitab mõista sõna tähendust, nt **veerandine**: *veerandine nõu, veeran-
dine buss*.
- ▶ esitab tuletisi, mis pole märksõnaks mahtunud, nt **ainuõigus**: *ainu-
õiguslik pärija*; **alla hindama**: *allahindamine, allahindlus*.
- ▶ pakub liitsõnu, nt **korraldaja**: *jaama-, juhtumi-, liiklus-, maa-, müügi-,
reisi-, suhtekorraldaja*.
- ▶ õpetab õiget kokku-lahkukirjutamist, nt **tuhat**: *mitu tuhat, mõni tuhat,
aga aastatuhat, musttuhat*.
- ▶ näitab, millal tuleks täiendsõna liita nimetavas, millal omastavas kään-
des, nt **liising**: *liisingtehing, aga liisinguandja, -võtja, -firma, -leping,
-taotlus, -tähtaeg, -vara*.
- ▶ esitab rektsiooni, nt **paluma**: *palub emalt v ema käest luba; palub kõiki
v kõigil lahkuda*.
- ▶ õpetab vormimoodustust, nt lihtminevik sõnast **naasma**: *naasis pikalt
reisilt kodumaale*.

Märgendid

Märgend käib selle sõna kohta, mille järel ta on, nt kirje „Tere hommikut! ARG1
tere hommikust!” näitab, et „tere hommikut” on argikeel ja „tere hommikut”
kirjakeel.

Kui märgendile järgneb koolon, nt „ARG1: tere hommikut, õhtut!”, käib
märgend koolonile järgneva sõna või väljendi kohta – *tere hommikut, tere
õhtut* on argikeel, kirjakeelsed on *tere hommikust, tere õhtust*.

Erialamärgendid näitavad sõna terminilisust ja annavad vihje sõna kasutus-
valdkondade kohta, nt

admiral SÕJ (*auaste mereväes*); ZOOL (*päevaliblikas*)

Märgend võib olla lisatud ka näitesõnale või näitelausele, nt

aine: antiaine FÜÜS

vabastama: juhataja vabastati töölt omal soovil JUR (*töösuhe lõpetati*)

Osa märgendeid näitab sõnade stiili- või hinnangulist värvingut, nt

suksu HELLITL *hobune* – hellitlev

eevatütar NALJ *naine* – naljatlev

õilmitsema VMO, LUUL *õitsema* – vanamoeline, luulekeelne

mõlakas VULG *molkus* – vulgaarkeel

Allkeeltele on lisatud omad märgendid, nt

aua LASTEK *koer* – lastekeel

hame MURDES *särk* – murdesõna

Osa sõnu on eesti keeles haruldased, st esinevad harva, on vananenud termi-
nid või vanamoelised, nt

aiduraidutama HARV (*sõnadeta*) *laulujuoru ajama*

vesirott VAN.T *mügri* ZOOL

poomvill VMO *puuvill*

Ülekantud tähendust – kõnekäände, piltlikke väljendeid – näitab märgend
ÜLEK, nt

talvetaat ÜLEK *talv, pakane*

Märgendil ARG1 on ÕS-is kaks ülesannet:

- 1) näidata argikeelendeid, nt **tsikkel** ARG1 *mootorratas* – kirjakeele sõna
on *mootorratas*;
- 2) vastandada terminid ja üldkeelesõna, nt **söögisooda** ARG1 *naatrium-
vesinikkarbonaat* KEEM – *söögisooda* on kirjakeele sõna, ent mitte
keemiatermin.

Kõik ÕS-i märgendid leiab kasutaja ÕS-i eessõna peatükist „Märgendid ja
lühendid”, kus on ka teiste sõnaraamatus ettetulevate lühendite seletusi.

Parema keele soovitusi

ÕS-i ülesanne on ka sõnu hinnata ja vajaduse korral paremaid väljendusviise soovitada. Sõnasoovitusi on märgitud nelja moodi.

1. Kõige karmim soovitusviis on looksulud koos noolega: sõnad, mida ei peaks kasutama, on looksulgudes ja väiksemas kirjas, nool osutab soovitatavale väljendile või sõnale. Looksulgudes võib olla nii märksõna kui ka näide.

{bränd} → tootemark. {Bränditoode} → margitoode

läbi viima: Seminari {viib läbi} → korraldab parfümeeriafirma. Tantsukursuste {läbiviija} → korraldaja v juhendaja

2. Kehvema keelendi juurest suunab parema juurde sõna *parem*.

sanitaarpäev, *parem*: suurpuhastus, korrastuspäev, koristuspäev (*nt raamatukogus*)

eluiga elu kestus. Seadme eluiga, *parem*: tööiga

3. Vahel on sobiva väljendi juures näidatud ka kehvemat, mida märgib sel juhul *parem kui*.

suurpuhastus: kaupluses on suurpuhastus, *parem kui* sanitaarpäev

4. Sobimatule tähendusele osutab *ei soovita tähenduses*.

erikool *vaimu- v kehapuuetega v käitumishälvetega laste üldhariduskool; ei soovita tähenduses: süvakool. Vastand* üldkool. {Erikool matemaatika süvendatud õpetamiseks} → matemaatika süvakool

kaasaegne *kellelagi v millegagi samaaegne; ei soovita tähenduses: tänapäevane, praegusaegne, nüüdisaegne, uueaegne, ajakohane, moodne. Minu kaasaegsed. C. R. Jakobson oli Koidula kaasaegne. {Kaasaegne viievõistlus} → moodne v nüüdisviievõistlus*

ÕS 2006 LISAD

Kohanimevalimik

Kohanimevalimikus on üle 4000 kohanime. Iga kohanimeartiklit tuleks lugeda nagu ÕS-i märksõnartikleidki: poolpaksus kirjas on antud kohanime nimetava käände vorm, millel on näidatud vajaduse korral väldet, rõhku või peenendust. Noolsulgudes on antud käändtüübi number ning see, kas nime kasutatakse sise- või väliskohakäänetes või mõlemat moodi, samuti lühike sisseütlev, kui see on võimalik, nt

Muraste <8: -sse ja -le>

Abja <7: -sse ja .Apja>

Väliskohanimedele on enamasti lisatud hääldus, nt

Zhejiang <tšõ.tsjang; 20: -i; -i> *Hiina provints*

Paljude kohanime juurest leiab seletuse, nt

Tessaloonika <8: -sse> *Thessaloníki nimi piiblis*

Lühendivalimik

Lühendivalimik esitab levinud eesti- ja võõrkeelseid lühendeid ning nende seletused, võõrkeelse lühendi puhul ka originaalkeele väljendi, nt

ca ld *circa* (umbes)

Wi-Fi, ka **WiFi**, **wifi** ingl INFO *wireless fidelity* (traadita andmeside standard)

ELEKTROONILINE ÕS

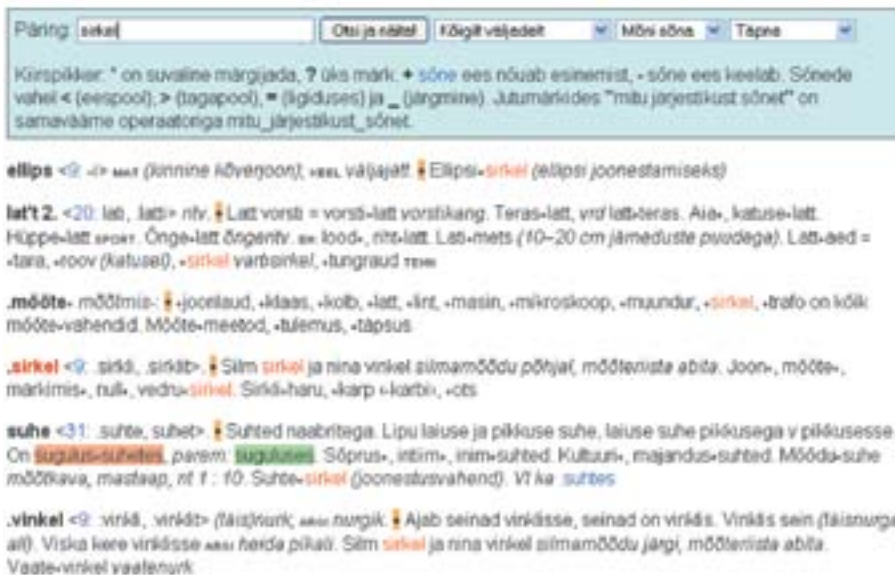
„Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS 2006” asub veebiaadressil www.eki.ee/dict/qs2006. Paberväljaanne ja veebi-ÕS kattuvad sisu poolest, kuid viimane pakub kasutajale eelkõige suuremaid otsinguvõimalusi.

Otsingutingimus „Märksõna” annab ühekorraga ekraanile kõik märksõnad, mis sisaldavad otsitavat sõna, nt otsing „aeg” annab peale artikli **aeg** artiklid **Eesti aeg**, **Rootsi aeg**, **Saksa aeg**, **Vene aeg**.

[ÕS] "Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS 2006"

Otsingutingimus „Kõigilt väljadelt” kuvab ekraanile kõik artiklid, mis sisaldavad otsitavat sõna ükskõik mis väljal. Näiteks kui otsida sõna *sirkel* ainult märksõnaväljalt, on tulemuseks üks vastus: märksõna *sirkel*. Kui panna otsingutingimuseks „Kõigilt väljadelt”, saame vastuseks kuus märksõna: **ellips**, **latt**, **mõõte-**, **sirkel**, **suhe** ja **vinkel**, kus sõna *sirkel* esineb eri liitsõnades ja lausenäidetes.

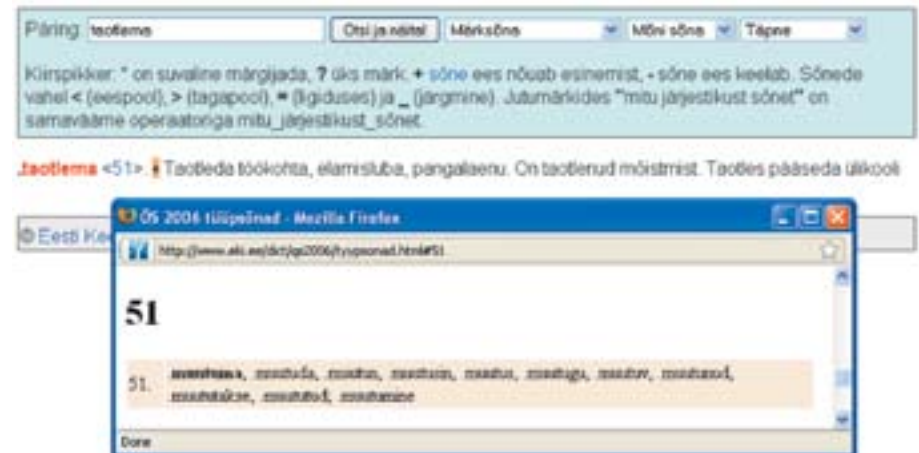
Kui otsija pole otsitava sõna õigekirjas kindel, aitab tärn või küsimärk.

Küsimärk asendab ühte märki, näiteks kui on kahtlus, kas õige on *stange* või *štange*, võib päringuväljale kirjutada **?tange**.

Tärn asendab suvalist märgijada, näiteks kui tahetakse teada, mis tähendusvahe on sõnadel *eestindama* ja *eestistama*, võib panna päringuks **eesti*ama** ja otsingutingimuseks „Märksõna”.

Kui klõpsata tüübinumbril, mis asub noolsulgudes märksõna järel, avaneb uues aknas eeskujusõna, mille järgi seda sõna muuta, nt sõna *taotlema* pö-ratakse nagu *muutama*: taotleda, taotlen, taotlesin, taotles, taotlegu, taotle, taotlenud, taotletakse jne.

Otsingutingimusega „Tüübinumber” on võimalik leida kõik sõnad, mis kuuluvad samasse käändtüüpi ja käanduvad ühtemoodi, nt kuuluvad 26. käändtüüpi ehk *käsi*-tüüpi **esi**, **kesi**, **käsi**, **lüsi**, **mesi**, **susi**, **süsi**, **tõsi** ja **vesi**.

esi <2> ee, ett> ees olev töölamisriba, -lõik. Kõvi-, kõnni-, lõus-, rää-esi. uksa, koristus-, aherane-, umb-esi

keel <2> kee, keet, kol mõn keed, kete, keesi> viijatera keel. Kehvuse pada keedab keel. (Vanasõna.) Keedet koos ketega. Kaera-, odra-keed

käsi <2> käe, kät>. Värisevi käsi, värisevate kätega, palja-käsi, palja käsi, paljaste kätega. Paremat kätt paremal (poo!). Istub mehe paremal käel (kujle!). Käe-jala juures, käega katsuda hästi lähedal. Töönist on käe järgi, kätt mooda (magav käsitöö). Töötab meistri käe all (juhatusel). Võets nooruki lahkel käel vastu (lõhest). Sai vaenlase käe läbi surma vaenlane surmas ta. Sai käe valgeks oxi (esmakordse tegevuse v. tulemuse kohta, nt konpallid, kalapüügi). Pari lepingule käe alla (kiutus alla). Palub vanematel türe kätt. Proovib näekirjanikuna kätt proovib näidendeid kirjutada. Oma käel, oma käe peal iseseisvalt, omapead. Kuidas käsi käib? Kuidas elad, kuidas sul läheb? On direktori parem käsi «uu» (parim abiline). On lubadustega käsiist ja jalust, käsiist-jalust seotud. Kätt andma, tõstma. Käe-andmine, -pigistus, -hõste. Käe-jooned, -laba, -pakk, -ranne, -sulg. Käe-keel, -kott -kot>. Käsi-optrek, -dušš, -käru, -pagas, -pidur, -saag. Käsi-telejed, vastand masinatejed, käsi-tikand, vastand masinateikand. Käe-õrsem, -kõverdus, -plagin, -plaks. Vt ka käes, kätte, käsile

Otsinguga „Stiilimärgend“ või „Erialamärgend“ on võimalik leida otsitud märgendiga sõnad või väljendid.

Kui uurida ÕS-i algusosa „Kuidas sõnaraamatut kasutada“, avaneb ÕS 2006 tähelepanelikule kasutajale veel kindlasti mitmest huvitavast ja inforikkast küljest.

Õigekeelsussõnaraamatu saavad endale installida ka iPhone'i omanikud.

„EESTI KEELE SELETAV SÕNARAAMAT“

Eesti keele seletav sõnaraamat. Toimetanud Margit Langemets, Mai Tiits, Tiia Valdre, Leidi Veskis, Ülle Viks, Piret Voll. Eesti Keele Instituut. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, 2009.

Kuueköiteline „Eesti keele seletav sõnaraamat“ on 1988. aastal vihikutena ilmumist alustanud seletussõnaraamatu teine, täiendatud ja parandatud trükk, mis hõlmab kogu eesti kirjakeelt. Selles on ligikaudu

150 000 sõnartiklit, kirjeldatakse nii üld- kui ka oskuskeele sõnade tähendusi ning tuuakse palju kasutusnäiteid.

„Eesti keele seletav sõnaraamat“ on alates 1. jaanuarist 2010 tasuta kättesaadav ka Eesti Keele Instituudi veebilehel.

Märksõna

Märksõnad on järjestatud tähestikuliselt ja esitatud poolpaksus kirjas, tsitaatsõnad poolpaksus kursiivkirjas. Liitsõnapiiri märgib püstkriips. Märksõnadele on lisatud ka grammatilisi märgendeid: nimisõna järel on s (lühend sõnast *substantiiv*), mitmuse vormi järel *pl* (lühend sõnast *pluural*), nt

juuksuri|käärid pl.

Lühendite ja märgendite tähenduse leiab nimekirjast 1. köite alguses.

Märksõna järel on tüübinumber, mille eeskujul saab seda sõna käänta või pöörata. Peamiselt tsitaatsõnade, kuid ka mõnede lühendite hääldust näidatakse nurksulgudes, nt

yuppie [japi] <6> s.

Seletus

Sõna seletab tavaliselt lühike kirjeldav lause, vahel ka sünonüüm või sünonüümiloend.

kevad|semester talvel algav ja kevadel lõppev semester, kevadpoolaasta.

Kui sõnal on mitu tähendust, eristavad põhitähendusi araabia numbrid.

kuraator

1. ametlik hooldaja, ametlik järelevalvaja.
2. kunstinäituse korraldaja mingi kontseptsiooni alusel.
3. riigivõimu esindaja mõne maa autonoomse kõrgkooli juures.
4. AJ õpperingkonna ülem tsaristlikul Venemaal.

Põhitähendustele lisanduvad alltähendused, mida märgitakse näiteks väike-tähtedega.

tants

1. tantsimine.
  - a. inimese eneseväljendus rütmiliste kehaliigutuste kaudu; vastav kunstiliik.
  - b. (mõnede loomade iseloomuliku liikumisviisi kohta).
  - c. (kellegi rabelemise, vingerdamise jms. kohta).
  - d. PILTL (millegi keerlemise, hüplemise kohta).

Kaks püstkriipsu tähenduse ees märgivad tähendusvarjundit.

kasv

2. kehakasv, kogu (eriti pikkuses). || inimkeha pikkusest lähtuv rõivastuse- esemete pikkusjärk. *Ülikond nr. 52, III kasv.*

Näited

Kasutusnäited ja tsitaadid aitavad avada sõna tähendust ning näitavad, mis käändega ja kuidas seda lauses kasutatakse.

lõimuma integreeruma, liituma, ühte sulama. *Riigid lõimuvad Euroopa Liitu, Euroopa Liiduga. On edukalt lõimunud tööturule, külaellu, võõrkeelsesesse keskkonda*

vastanduma vastandi(te)ks olema. *Renessanss vastandus keskajale. Maali erksatele põhivärvidele vastanduvad mahedad toonid. Meeletu suvi vastandus rutiinsele talveajale. Melanhoolne Arno vastandub tormakale Tootsile. Jutus vastanduvad küps mõistus ja lapsemeelne usk.*

„Eesti keele seletav sõnaraamat” kajastab ka ilukirjandussõnavara. Raamatusse on tee leidnud palju poeetilise varjundiga sõnu ja neid sisaldavaid tsitaate. Muust tekstist eristab tsitaadi alguses tärn ja lõpus autori või tõlkija nimi.

ahelduma

1. ahelaks (2. täh.) seostuma v. reastuma. **Viirastuste möll ja melu, / kaduviku kaksik-elu – / kõik nüüd ühte aheldub.* B. Alver.

Kui märksõna on esitatud ilma seletuseta, võivad avada tähenduse näitelauseid. Sageli on seletamata jäetud liitsõna, mille tähendus on n-ö liidetavate summa.

kevad|kuu. *Märts on esimene kevadkuu.*

Tähendust võivad täpsustada ka stiili- ja valdkonnamärgendid.

klimbimm HLV pidu, pillerkaar; üleliigne kisa-kära. – HLV ‘halvustav’

atrium

1. AJ keskne pearuum Rooma elamus, mille laes oli nelinurkne ava, põrandas bassein. – AJ ‘ajalugu’
2. EHIT varakristliku v. romaani basilikaalse kiriku sammastega eesõu (kaevuga).
3. EHIT mitmekorruselise hoone keskel asuv hall, millel on hrl. klaaskatus. *Aatriumiga eramu, koolimaja, kaubanduskeskus.* – EHIT ‘ehitusala’

Küsimusi, millele on keelenõuandjad vastuse leidnud seletussõnaraamatust

► Soovin teada sõna *jõhker* tähendusi. Kas *jõhker* inimene võib olla ka lihtsalt ebaviisakas, mitte tingimata füüsiliselt vägivaldne?

Seletussõnaraamat annab *jõhkra* vasteteks ‘toores, toorelt kuri, jäme, häbematu v hoolimatu’.

► Mulle ei meeldi, kui tüdruku kohta öeldakse *plika*. Kas see on ilus sõna? Seletussõnaraamat ütleb, et *plika* on kõnekeele varjundiga.

- ▶ Mis sõnaliiki kuuluvad *jah* ja *ei*?

Seletussõnaraamatu järgi on *jah* ja *ei* adverbid ehk mäarsõnad.

- ▶ Mida tähendab sõna *igakülgne*?

See tähendab 'millegi iga külge hõlmav, kõigekülgne'.

- ▶ Alpinistidel on mingid kassid. ÕS ei anna ühtegi sobivat tähendust. Mis need on?

Kass tähendab alpinistide keeles mäesaapa külge kinnitatavat terasteravikuga ronimisvahendit.

- ▶ Mis käändega tuleks kasutada sõna *deponeerima*? Kas tekstid deponeeritakse arhiivi või arhiivis?

Seletavas sõnaraamatus on näitelaused *Emakeele Selts deponeeris oma murdematerjalid kirjandusmuuseumi. Deponeerisin dokumendid pankka*, seega tekstid deponeeritakse arhiivi.

- ▶ Miks ÕS ütleb, et *määratlema* tähendab 'defineerima, mõistet piiritlema' ja seda ei ole hea kasutada tähenduses 'kindlaks määrama', seletav sõnaraamat aga annab sõnale *määratlema* just kaks tähendust: 'defineerima' ja 'kindlaks määrama'?

ÕS suunab ja soovitab, seletav sõnaraamat kirjeldab. Keele õigsuse üle otsustamisel on soovitatav aluseks võtta ÕS.

„VÕORSÕNADE LEKSIKON“

Eduard Väari, Richard Kleis, Johannes Silvet. **Võõrsõnade leksikon**. Seitsmes, parandatud ja täiendatud trükk. Tallinn: Valgus, 2006.

„Võõrsõnade leksikoni“ 7. trükk sisaldab üle 40 000 märksõna ja annab infot paljude võõrsõnade, lühendite, tsitaatsõnade ja sententside õigekirja, häälduse, etümoloogia, tähenduse, valdkonna ja kasutuse kohta.

Alltoodud küsimused on esitatud Eesti Keele Instituudi keelenõutelefonil või saabunud keelenõuandele meili teel.

Märksõna

Märksõnad on esitatud poolpaksus kirjas, tähestiku järjekorras. Märksõna on üldjuhul ainsuses. Sisult kattuvad märksõnad koondatakse lühendi *vt* abil ühte artiklisse kokku, kus esitatakse ka seletus ja etümoloogia.

- ▶ Prantsuse keeles on *consommé*. Kas eesti keeles on õige KONSOMEE või KONSOMMEE?
konsomee (pr *consommé*), selge lihapuljong, rammuleem
- ▶ Kas õige on ANOREKTIK või ANOREKSIK?
anorektik [-e'-], *anoreksiat* põdev inimene

Tähenduselt kattuvate märksõnade seletus ja etümoloogia esitatakse ainult ühe märksõna juures.

- ▶ Mida tähendab lühend *ibd.*, kas sedasama, mis *ibid.*?
ib. e **ibd.** e **ibid.** (lüh ld sõnast *ibidem* [-bi'-]), sealsamas, s.o samas raamat, samal leheküljel
ibd. vt *ib.*
ibid. vt *ib.*

Võõrkeelsete väljendite lühendeid eraldi lahti ei seletata, vaid nende juures on esitatud väljend, millest on lühendatud. Tõlke või seletuse leiab väljendi juurest.

- ▶ Mida tähendab lühend R. S. V. P.?
R. S. V. P., lüh sõnadest *répondez, s'il vous plaît*
répondez, s'il vous plaît [*repo(n)de' silvuple'*] (pr), lüh R. S. V. P., (oma) kohaletulekust teatada (märkus nt kutse lõpus)

Hääldus

Hääldusjuhised on antud nurksulgudes. Tsitaatsõnade ja võõrkeelsete sentent-side puhul näidatakse ligikaudset hääldust just nii palju, kui see erineb nende kirjapildist, ülejäänud sõnaosi asendab sidekriips. Võõrsõnade puhul näitab „Võõrsõnade leksikon” rõhku ülakomaga rõhulise silbi täishääliku järel.

- ▶ Kuidas oleks õige hääldada sõna *déjà-vu*?
déjà-vu [*dežavü'*] – ülakoma näitab, et rõhk on lõppsilbil *-vu*.
- ▶ Kuidas hääldatakse *curriculum vitae*?
curriculum vitae [*kurri'k- vitä*] – [kurrikulum] (rõhk silbil *-ri-*) [viitä].

Sõna päritolu

Keeleline päritolu ja võõrkeelne algkuju on antud ümarsulgudes. Kui algkuju tähendus ühtib märksõna omaga, siis ei ole algkujule tähendust lisatud.

- ▶ Mis keelest tuleb sõna KAATER?
Päritolu oleneb sellest, millist tähendust on silmas peetud. Homonüüme ehk sama kujuga, kuid eri tähendustega sõnu eristavad „Võõrsõnade leksikonis” Rooma numbrid.
kaater I (sks *Gatter*), saekaater, sirgete saagidega saagimismasin, millega saetakse palke laudadeks
kaater II (vn *kamep* < ingl *cutter*), väike mootorlaev; väike eriotstarbeline sõjalaev
kaater III (sks *Kater*), van pohmelus, kassiahastus
- ▶ Miks on „Võõrsõnade leksikonis” REFLEKSIOON, mitte REFLEKTSIOON?
Inglise keeles kirjutatakse see sõna ju *t-ga*: *reflection*.

refleksioon (pr *réflexion* < ld *reflexio* (tagasi)pööramine)

Sõna *refleksioon* tuleb ladinakeelsest sõnast *reflexio*. Klassikalistest keeltest tulnud võõrsõnade õigekirja normeerides toetutakse pigem algkujule, mitte vahenduskeeltele.

- ▶ Miks ei ole eesti keeles BAARMAN, vaid BAARMEN?
baarmen (ingl *barman*), baarimees

Inglise *man*-lõpulised sõnad on eesti keelde mugandatud häälduspäraselt: *baarmen, džentelmen, bisnismen, kongresmen*.

Viide *vt* ümarsulgudes juhatab vaatama sõna algupära teise märksõna juurest.

- ▶ Mida tähendab ja kust tuleb sõna KADREERIMA?
kadreerima (vt *kaader* I), *kaadri* kompositsiooni kujundama; kaadrisse objekte valima
kaader I (pr *cadre* raam), fotoaparaadis v filmikaameras kujutist piirava raami mõõtmetega määratud kujutiseala fotomaterjalil

Tähendus

„Võõrsõnade leksikonist” leiab nii tähenduse kui ka muud üldharivat ja huvitavat teavet otsitud märksõna kohta.

- ▶ Mida tähendavad sõnad HUUR, MAMMAAL ja DÉJÀ-VU?
huur (ar *hūr*), igavesti noor ja ilus neitsi islamiusuliste paradiisis

Suhteliselt sünonüümsed või üksteist täpsustavad tähendused eristatakse komaga:

mammaalid (< ld *mamma* piimanääre), imetajad, kõrgeima arengutaseme selgroogsete klass (*Mammalia*)

Mõnevõrra kaugemaid tähendusi eristab semikoolon:

déjà(-vu) [*dežavü'*] (pr), juba v varem nähtu v läbielatu; *med* nähtutunne

Üksteisest kauged tähendused eristatakse numbrite ja semikooloniga:

kabinet (pr *cabinet*), 1) töö- v vastuvõtutuba (arstil, teadlasel, ametiisikul); eriotstarbeline vastava sisseseadega ruum õppe- v raviasutuses; väikese

kunstikogu hoiuruum; väikese seltskonna ruum restoranis; 2) kunsti-
pärane paljude sahtlitega kapp; 3) ministrite kogu nimetus mitmes riigis

Tärniga on märgistatud sõna tarvitus piltlikus mõttes, ehkki piltlik tarvitus võib olla rohkemgi levinud:

vandaal (sks *Vandale* < ld pl *Vandalī*), Skandinaaviast pärit sõjaka idagerm
hõimurühma liige; *barbar, kultuurivarade hävitaja

Viitamine

„Võõrsõnade leksikon” viitab mitmel moel ühe märksõna juurest teise juurde, et kasutaja näeks, millised sõnad on tema otsitud märksõnaga veel seotud ning millist sõna oleks soovitatavam kasutada.

Sõnad, mis tähendusväljal on kursiivis, esinevad ka omaette märksõnadena.

► Mida tähendab **KARISMAATILINE**?

karismaatiline, *karisimat* eviv, *karismasse* puutuv, mõju-, tõmbe- v sisendus-
jõuline; *relig* armuanniga õnnistatud

karisma [-ri' -] (kr *charisma*), inimesest kiirgav erakordne mõjujõud, sarm;
relig armuand, mida jagab Püha Vaim

Eelistatava sõna juurde viitab nool.

► Kas õige on **DUBLIKAAT** või **DUPLIKAAT** ja mida see sõna tähendab?

dublikaat → *duplikaat*

duplikaat (< ld *duplicātus* kahekordistatud), teisikdokument, dokumendi
teine eksemplar, mis on kehtiv võrdselt algupärandiga

Lühendid *vt ka ja vrd* viitavad teiste sarnase tähendusega või sisuliselt seotud
sõnade juurde.

polüfaagia (< *polü-* + kr *phagein* sööma, õgima), *med* haiguslikult suur isu,
liigõgivus. Vt ka *buliimia*

lunaatik (hilisld *lunaticus* < *lūna* kuu), *med* unesrändaja, kuutõbine. Vrd
somnambuul

Vastandtäheendusega sõnale viitab lühend *vast*.

pessimist, *pessimismi* kalduv, kõike halvana v lootusetuna nägev inimene.
Vast *optimist*

Lühendid

„Võõrsõnade leksikoni” eessõna järel on leksikonis kasutatud lühendite nime-
kiri ja seletused. Lühend võib märkida sõna kasutusvaldkonda: näidata seda,
kas tegu on termini või üldkasutatava sõnaga, või seda, mis tähenduses seda
eri valdkondades kasutatakse. Samuti on lühendeid, mis selgitavad sõna stiili-
varjundit. Lühendatud on samuti suurem osa keelenimetusi.

Näiteks **MIKSTUUR** tähendab segu, kuid on ka muusikatermin.

mikstuur (ld *mixtura* segu < *misceo* segan kokku), mitme aine segust koos-
nev vedel ravim seespõlõkseks tarvitamiseks; *muus* oreli register

Märksõna **TEKKEL** kannab kaht stiilimärgendit: tähenduses ‘üliõpilasmüts’ on
see sõna kõnekeelne, tähenduses ‘kaas’ aga vananenud.

tekkel (sks *Deckel*), *kõnek* üliõpilasmüts; *van* (kastruli)kaas

Liitsõnad

„Võõrsõnade leksikon” sisaldab märksõnadena ka liitsõnu, ent ainult selliseid,
mis on kas täies ulatuses võõrsõnad või mille algusosad on võõrsõnalised.

elektrikala [-le' -], elektrielunditega kala, kes enesekaitseks v saagi uimas-
tamiseks tekitab elektrilöögi

elektrilõök [-le' -], suhteliselt tugeva elektrivoolu tungimine läbi inimese v
looma keha

Selliseid liitsõnu, mille algusosa on eesti päritolu, lõpp aga võõrsõnaline, võib
aga leida võõrsõnalise põhisõna juurest.

trakt (uusld *tractus* < ld *trahēre* vedama), (kulgemis)tee, kulgl, nt seedet.,
sudet.

Praegu täiendavad ja ajakohastavad keelekorraldajad ja erialaspetsialistid
„Võõrsõnade leksikoni” 8. trükki, mis peaks ilmuma 2011. aastal veel põhjali-
kuma ja täpsemana ning mõnevõrra teistsuguse ülesehitusega.

„EESTI ORTOGRAAFIA“

Tiiu Erelt. *Eesti ortograafia*. Neljas, täiendatud trükk. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, 2005.

„Eesti ortograafia“ on reegliraamat, mis peaks olema iga kirjatööd tegeva inimese laual. Sealt saab **kõige hädavajalikumad reeglid** järgmiste valdkondade kohta:

▶ oma- ja võõrsõnade õigekiri (sh õpetused, kuidas kirjutada nimesid vene keele tähestikust üldladina

tähestikku ja eesti tähestikku),

- ▶ suur ja väike algustäht,
- ▶ kokku- ja lahkukirjutamine,
- ▶ lühendamine (sh üldkasutatavate lühendite loend),
- ▶ numbrite õigekiri,
- ▶ kirjavahemärgid (märkide kaupa).

Kõigis nimetatud peatükkides on **rohkesti näiteid ja tabelleid**.

Nendele peatükkidele eelneb sissejuhatus, kus on vaatluse all

- ▶ kirja olemus,
- ▶ tähestik,
- ▶ kirjaviis,
- ▶ õigekirja põhimõtted.

Ortograafiraamatu esmatrükk ilmus 1995. aastal. Suurimad tekstimuudatused olid 1999. aastal ilmunud 3. trükis (eriti kohanimetäiendite algustähe ja kohanimede kokku-lahkukirjutuse käsitluses). Praeguses, 2005. aasta trükis on võrreldes 1999. a ilmunuga hulk pisitäpsustusi, ent ei ole reeglimuudatusi.

„LAUSE ÕIGEKEELSUS. JUHATUSED JA HARJUTUSED“

Mati Erelt. *Lause õigekeelsus. Juhatused ja harjutused*. Tartu, 2006.

„Lause õigekeelsus“ on mõeldud peamiselt kõrgkoolide väljendusõpetuskursustel osalejatele, ent sealt leiavad tarvilikku ka filoloogi hariduseta keelekasutajad. Need, kes soovivad eesti lauseehitust põhjalikumalt tundma õppida, peaksid väljaannet kasutama koos „Eesti keele käsiraamatuga“, viimases on seletatud ka termineid.

„Lause õigekeelsuses“ käsitleb autor lauseliikmete vorme, rinnastust, asendust, kordust ja väljajättu, veel on jutuks kõrvallause, kaudkõne, sõnajärg, lauselühendid, teonimetarindid. Raamatu viimane osa on pühendatud kirjavahemärkidele. Lugeja saab palju näpunäiteid, kuidas lihvida lausemoodustusoskust.

Pikemad teemad on liigendatud vahepealkirjadega. Väljaande lõpus on sõnaregister. Rohkesti on **kõrvutatud halvemat ja paremat ning ka päris halba ja head keelt**. Kirjakeelde sobivate lausestusviiside tutvustamise kõrval **hoiatatakse argikeelsuste ja bürokraatiakeele kohmakuste eest**.

Reeglite kinnistamiseks on raamatus **56 harjutust**.

„Lause õigekeelsuse“ käsikirja on läbi arutanud Emakeele Seltsi keeletoimikond, Eesti olulisim keelekorralduskogu. Raamat on suuremas jaos kooskõlas 2000. aastal ilmunud „Eesti keele käsiraamatu“ 2. trükiga, aga täielikus kooskõlas 2007. aastal avaldatud 3. trükiga.

„EESTI KEELE KÄSIRAAMAT“

Mati Erelt, Tiiu Erelt, Kristiina Ross. *Eesti keele käsiraamat*. Kolmas, täiendatud trükk. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, 2007.

„Eesti keele käsiraamat“ on mõeldud **keskharidusega eestlasele**. Teoses on ühendatud kaks eesmärki: anda üldharivaid teadmisi eesti kirjakeele ehituse kohta ja pakkuda tuge kirjakeele korrektseks kasutamiseks. Käsiraamat on kooskõlas 2006. aasta ÕS-iga.

Raamatus on kuus peatükki.

- ▶ „**Sissejuhatuses**“ antakse ülevaade eesti keele päritolu, murdeliigenduse, keele uurimise ja arendamise ajaloo, keele tasandite ning keeleteaduse harude kohta.
- ▶ „**Ortograafia**“ sisu kattub Tiiu Erelti „Eesti ortograafia“ 4. trükiga (2005). Käsiraamatus on ortograafiapeatükki lisatud häälikute ja foneemide käsitus.
- ▶ „**Morfoloogia**“ annab ülevaate sõnaliikidest, vormiõpetuse põhimõistetest, tüevaheldustest, käänamisest, pööramisest, võrdlemisest ja muutüüpidest.
- ▶ „**Sõnamoodustus**“ kirjeldab eesti keele tuletusreegleid ja sõnade liitmist. Peatüki esmasjaotus on sõnaliigiti: eraldi on esitatud tegu-, nimi-, omadus- ja mäarsõnamoodustus. Iga sõnaliigi sees käsitletakse enne liiteid ja seejärel liitsõnu.
- ▶ „**Süntaks**“ ehk lauseõpetus algab põhimõistete, lause moodustajate ja põhitüüpide käsitlusega. Lause ehitust on vaadeldud lauseliikmete kaupa: öeldis, alus, sihitis, öeldistäide, määrus, üldlaiend ja sidend. Seejärel on selgitatud lausetüüpe ning lause sõnajärge. Peatüki teises pooles on lause moodustajate ehitus: fraas, osalause, lauselühend jm. Süntaksiosa

õigekeelsusjuhised kattuvad „Lause õigekeelsuses“ antuga, ent viimane on siiski põhjalikum kui käsiraamat.

- ▶ „**Leksikoloogia**“ ehk sõnavaraõpetus sisaldab peale põhiterminite selgituse veel vastuseid küsimustele, kuidas jaguneb sõnavara mitmesuguste tunnuste järgi, mis on nt sünonüümid, antonüümid, homonüümid, paronüümid ning millised leksikoloogiaharud on olemas. Palju on ilmekaid näiteid eesti keele sõnavara rikkuse kohta.

Sisujuhis viidatakse peatükkide paragrahviumbritele, mis asuvad lehekülgede äärel. Igal peatükil on oma tähistus: sissejuhatus – SJ, ortograafia – O, morfoloogia – M, sõnamoodustus – SM, süntaks – SÜ, leksikoloogia – L. Nt sisujuhi rida „perekonnanime käänamine M 161“ tähendab, et perekonnanime käänamist on käsitletud morfoloogiapeatüki paragrahvis 161.

Võrreldes käsiraamatu 2. trükiga on 3. trükis tehtud hulganisti täiendusi: kõige rohkem on neid süntaksipeatükis, kõige vähem sõnamoodustuses.

„Eesti keele käsiraamatu“ 3. trüki võrguversioon asub aadressil www.eki.ee/books/ekk07/. Seal saab infot otsida nii sisukorra, sisujuhi kui ka vabalt valitud tekstikatke järgi.

„KEELENÕUANNE SOOVITAB“

1–4

Tiiu Erelt, Tiina Leemets, Sirje Mäearu, Maire Raadik. **Keelenõuanne soovitab.** Koostanud Sirje Mäearu. Toimetanud Tiiu Erelt ja Maire Raadik. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, 1996.

Tiiu Erelt, Mati Erelt, Maire Raadik, Tiina Leemets, Sirje Mäearu. **Keelenõuanne soovitab 2.** Koostanud ja toimetanud Tiiu Erelt ja Maire Raadik. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, 2000.

Keelenõuanne soovitab 3. Koostanud ja toimetanud

Maire Raadik. Autorid: Tiiu Erelt, Peeter Päll, Argo Mund, Maire Raadik, Tiina Leemets ja Tiina Paet. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, 2004.

Keelenõuanne soovitab 4. Koostanud ja toimetanud Maire Raadik. Autorid: Argo Mund, Maire Raadik, Sirje Mäearu, Tiina Leemets, Peeter Päll, Tiina Paet, Tuuli Rehema ja Tiiu Erelt. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, 2008.

Keelenõukogumikesse, mis on seni ilmunud iga nelja aasta tagant, on koondatud Eesti Keele Instituudi keelekorraldajate varem ajakirjanduses ilmunud soovitused, samuti on lisatud enne avaldamata kirjutisi. Paljud kogumikulood analüüsivad instituudi keelenõuandele esitatud küsimusi, pakkudes tõhusat täiendust õigekeelsussõnaraamatule ja „Eesti keele käsiraamatule”. Raamatuis on rohkesti nõuandeid **neile, kes soovivad väljenduda heas eesti keeles**. Kolm esimest kogumikku on kättesaadavad ka võrgu kaudu (www.eki.ee/keeleabi).

Artiklid on jagatud järgmistesse rubriikidesse: „Sõnavara”, „Sõnamoodustus”, „Morfoloogia”, „Süntaks”, „Ortograafia”, „Nimed”, „Kuidas vormistada”, „Õigekeelsussõnaraamat”, „Oskussõnastikud”.

- **Sõnavara** kohta leiab huviline näiteks esimest kogumikust kirjutised „Arve ja konto”, „Kõrge, kõrgenema, kõrgendama”, „Teenistus ja talitus”, „Kas vabandame või vabandage?”, teises kogumikus on artiklid sõnade *täna* ja

hetkel ning *test* ja *testima* tähenduse kohta, kolmandas raamatus on räägitud verbi *kaardistama* liigtarvitusest ja antud ülevaade 2002. aastal peetud Euroopa Liidu teemalise sõnavõistluse tulemustest ning neljandas raamatus on selgitatud, millal sobib kasutada sõnu *esimees* ja *esinaine*. Kõik neli väljaannet sisaldavad muu hulgas uuemate inglise jm laenude loendit.

- **Ortograafia**st on käsitletud võõr- ja omasõnu (kõige põhjalikumalt kolmandas kogumikus), algustähte (kolmandas ja neljandas), lühendeid ja numbreid (neljandas). Komaküsimusi on selgitatud kolmandas ja neljandas raamatus, viimasest väljaandest leiab õpetusi jutumärkide, sidekriipsu ja tühikute kohta.
- **Vormiõpetusest** on avakogumikus õpetatud perekonnanimede käänamist ja teises kogumikus vaadeldud neid käänd- ja pöördõnu, mida on keelenõuandjatelt kõige rohkem küsitud.
- **Sõnamoodustuse** kohta on kõige põhjalikum ülevaade neljandas kogumikus, kus on tuletusküsimused ja nende vastused sõnaliikide kaupa.
- **Lauseõpetuse** teemadest on esimeses kogumikus vaadeldud sõna *poolt* kasutamist ja esitatud valik rektsiooni- ehk sõltumusjuhtumeid, aga teises on käsitletud näiteks minevikuaegade tarvitust, sihitise ja kõrvallause õigekeelsust.
- **Nimeteemad** on esindatud kolmandas raamatus: seal antakse tänava- ja maanimede nõuannet ja jagatakse soovitusi nime Peterburi kasutuse kohta.
- **Vormistusnõuanded** on samuti kolmandas osas: vaatluse all on ametikirjad ja loetelud. Nendest kirjutistest on välja kasvanud Maire Raadiku raamatuke „Kuidas vormistada ametikirja” (2008).
- Kolmandas raamatus selgitab Tiiu Erelt rohkete näidete varal, millist infot saab **õigekeelsussõnaraamatust**, ning neljandas on Maire Raadiku ülevaade selle kohta, mida uut on ÕS 2006-s, praeguse eesti kirjakeele normi aluses.
- **Oskussõnastike** loendid on antud valdkondade kaupa kõigis kogumikes peale esimese.

„AMETNIKU KEELEKÄSIRAAMAT”

Ametniku keelekäsiiraamat. Õigusaktide ja muude dokumentide koostaja abiline. Teine trükk. Justiitsministeerium. Tallinn: Juura, Õigusteabe AS, 2003.

„Ametniku keelekäsiiraamatu” tiitellehe järgi on see väljaanne **õigusaktide ja muude dokumentide koostaja abiline**. Raamatu on kokku pannud Justiitsministeeriumi keeleteoimetajad Kaia Alasi ja Aime Vettik. Lõppviimistluse on teinud Uno Liivaku. Alustekste on kirjutanud Kaia Alasi, Reet

Kasik, Krista Kerge, Rein Kull, Uno Liivaku, Helle Metslang, Sirje Mäearu, Martin Ollisaar, Elli Riikoja, Erki Silvet, Silvi Vare ja Aime Vettik.

Raamatus on kaheksa peatükki, mis jagunevad omakorda väiksemateks osadeks. Alapeatükkide lõpus on **artikliloend**, mis aitab süvema huvi korral leida muidki sama teema käsitletusi. Lugejale esitatakse **kõrvutavalt kehva ja hea keele näiteid**.

- ▶ Esimene peatükk „**Kirjakeel ja selle valdkonnad**” piiritleb terminid *kirjakeel*, *oskuskeel* ja *õiguskeel*. Keeleterminite selgitused on tähtsal kohal muudski peatükkides – mõeldud on sellele, et raamatu kasutajal ei pruugi olla filoloogilist haridust.
- ▶ Teine peatükk on „**Teksti sisu ja vorm**”. Mis tahes tekst peab mahtuma läbi kolme sõela: et seda loetaks, mõistetaks ja omaks võetaks. Paljud tekstid nendest sõeltest kahjuks läbi ei mahu. Seetõttu antakse hulganisti näpunäiteid, kuidas on otstarbekas oma sõnumit vormistada.
- ▶ Peatükis „**Õigekirjutus**” käsitletakse kokku- ja lahkukirjutamist, lühendite ja arvude kirjutamist.

- ▶ Järgmisest peatükist „**Sõnamoodustus ja keelendite valik**” saab lugeja muu hulgas teada, mida peab teksti looja arvestama, kui tal on valida võõr- ja omasõna vahel. Oskussõnade tuletamise kohta esitatakse raamatus kaksteist nõuet. Seadustekstide ja ajakirjanduse keeleski lokkavad liiased *lt*-tuletised, need on raamatus koondatud loendis, nt *koheselt* → *kohe*, *igakuiselt* → *iga kuu*, *riigisiselt* → *riigi sees* või *riigisisi*.
- ▶ Viiendas peatükis „**Lausestamine**” on juttu lause struktuurist (nt lause ning fraasi pikkusest, kõrvallause asendist), lauseosade sidumisest (sh asesõnade *kes* ja *mis* valimisest), sõltumus- ja ühildumismuredest, ainsuse ja mitmuse vahekorra jm.
- ▶ Kuuendas peatükis „**Nimi ja nimetus**” käsitletakse näiteks perekonnanimede käänamist ning asutuste ja nende allüksuste nimetuste algustähte.
- ▶ Seitsmenda peatüki „**Sõnastusraskusi**” vaateväljas on sõnajärg, lauselühendi ja kõrvallause vahekord, kaassõna valimine jm. Juttu on ka nimisõnatõvest, nt *teostab analüüsi* asemel antakse nõu kirjutada *analüüsib*.
- ▶ Viimases peatükis „**Eestindamise põhitõdesid**” tuletatakse lugejale meelde, mida peab arvestama tekstide eesti keelde tõlkimisel. Esmane nõue on, et tõlkija peab valdama korralikult eesti kirjakeelt.

Raamatu lõpus on **kuus lisa**: esitatakse võõrlühendite, paronüümide ehk sarnassõnade ja ladinakeelsete väljendite valimikud, antakse juhised vene nimede kirjutamiseks eesti keeles, selgitatakse tsiteerimis-, refereerimis- ja viitamise nõudeid.

Esiletõstu väärib **lisa „Ebaõnnestunud keelekasutus”**, mis esitab valiku sagedasi õigekirja-, vormimoodustus-, tuletus- ja muid vigu. Ka siin on vastandatud kaks veergu keelendeid: väärad või mittesoovitavad *versus* õiged või soovitatavad. Lugejale meenutatakse, et õiged sõnakujud on *faks*, *seda eel-nõu*, *naasma* ja *naasis*, *eespool*, *järelevalve* jt.

„KIRJAKEELE TEATAJA” I–II

Eestis on alates 19. sajandi keskel loodud Eesti Kirjameeste Seltsist olnud kollektiivse keelekorraldusorgani traditsioon. Pikemalt võib Eesti keelekomisjonide tegevuse kohta lugeda Tiiu Ereli raamatust „Eesti keelekorraldus” (2002, lk 224 jj).

Praegu kujundab kirjakeele normi **Emakeele Seltsi keeletoimkond**. Selle koosseisu ja tegevusega võib tutvuda seltsi kodulehel (www.emakeeleselts.ee, rubriik „Keeletoimkond”). Sealsamas on avaldatud ka toimkonna kõige värskemad otsused. Enne otsuse

vastuvõtmist pannakse selle kavand välja keelenõuandefoorumisse (www.eki.ee/keeleabi/foorum, rubriik „Emakeele Seltsi keeletoimkond”), et huvilised saaksid teha oma täiendus- ja parandusettepanekuid.

20. sajandi viimaste aastakümnete keelekomisjonide otsused on antud välja kahe raamatuna, mille ühine pealkiri on „Kirjakeele teataja”. Raamatud annavad pildi **normi kujunemisest** ja on vajalikud eelkõige neile, keda see külg huvitab. Otsuseid, mida kaks „Kirjakeele teatajat” käsitlevad, on arvestatud ÕS-is, „Eesti ortograafias”, „Eesti keele käsiraamatus” jt allikates.

Kirjakeele teataja 1979–1983. Vabariikliku õigekeelsuskomisjoni otsused. Koostanud Tiiu Erelt, Henn Saari. Tallinn: Valgus, 1985.

Esimene raamat koondab vabariikliku õigekeelsuskomisjoni III koosseisu arutlusainese aastatest 1979–1983. Sel ajal aktsepteeriti mitmes sõnatüübis rööpvõimalused (nt *ministeeriumide* = *ministeeriumite*, *kriteeriumide* = *kriteeriumite*, *seadusi* = *seaduseid*, *eestlasi* = *eestlaseid*, *tegelda* = *tegeleda*, *lõpeb* = *lõppeb*, *ma oleksin* = *ma oleks*), korrastati tegusõnade ja muutumatute sõnade kokku-lahkukirjutust, võeti vastu uus lühendireeglistik, vaadati üle maailma maade ja pealinnade nimed jm.

Kirjakeele teataja II 1993–2000. Emakeele Seltsi keeletoimkonna soovitused. Koostanud ja toimetanud Tiiu Erelt ja Maire Raadik. Emakeele Selts. Tallinn, 2000.

Teises raamatus on Emakeele Seltsi keeletoimkonna otsused numbrite ja algustähe õigekirja, põhiarvsõnade käänamise, kuupäevafraasi märkimise, maailma maade nimede ja nende elanike nimetuste, rahva- ja keelenimetuste kohta ning mõndagi muud.

Mõlemas raamatus on antud otsuste täistekstid koos kommentaaridega.

„VÄIKE SOOVITUSSÕNASTIK“

Uno Liivaku. *Väike soovitussonastik*. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, 2001.

Raamat on mõeldud **kõigile neile, kellele tuleb esineda avalikkuse ees**, ja neile, kes avalike esinemiste vastu huvi tunnevad. Teose eesmärk on soovitada, üles kutsuda, nõu anda ja manitseda kasutama kirja-keelt seal, kus on kirjakeele koht.

Uno Liivaku koostatud sõnastikku võib vaadelda kui õigekeelsussõnaraamatu täiendajat: ÕS ei näita piiratud mahu tõttu põhjust, miks üks või teine sõna

või väljend on kirjakeeles taunitav. Selle saab paljudel juhtudel teada soovitus-sõnastikust.

Sõnastikuosas on jagatud materjal kolme veergu. Esimeses on sõnad, mida kirjutatakse või hääldatakse sageli valesti, mida kasutatakse vales tähenduses või liiga sageli. Teises veerus on põhjendus, miks sõna või väljend ei sobi kirja-keelde, miks üht sõna või sõnavormi tuleb teis(t)ele eelistada, miks soovitud sõna(d) või sõnavorm(id) on parem(ad) või õigem(ad). Kolmandas veerus on antud õige(d) või soovitatav(ad) keelend(id).

Näiteks

kanditaat	Õigekirja- ja hääldusviga.	KANDIDAAT
ümber töötlemä	Kontaminatsioon: <i>ümber töötama</i> + <i>töötlemä</i> = <i>ümber töötlemä</i> .	TÖÖTLEMA

„SISSEJUHATUS TEKSTIÕPETUSSE“

Reet Kasik. *Sissejuhatus tekstiõpetusse*. Tartu: Tartu Ülikooli Kirjastus, 2007.

See raamat on mõeldud eelkõige kolmele kasutaja-rühmale: ülikoolide humanitaarerialade üliõpilastele, kes osalevad kirjaliku ja suulise väljenduse kursusel, keele ja kirjanduse täienduskursuste ja avatud ülikooli kuulajatele ning seminari- ja bakalaureusetööde kirjutajatele. Peale nende saavad õpikust kasu kõik iseõppijad, kes tegelevad tekstidega ja on tekstidest huvitatud.

Raamatus on üheksa peatükki.

- ▶ Esimeses peatükis „**Mis on tekst**“ saab näiteks vastuse küsimustele, milline on grammatiline, vastuvõetav ja sobiv tekst ning kuidas lauseid omavahel temaatiliselt siduda. Samuti näidatakse, millised ohud kaasnevad asesõnade kasutamisega.
- ▶ Teises peatükis „**Teksti struktuur**“ on vaatluse all, kuidas tekstiosi seostada ning kuidas teksti alustada ja lõpetada.
- ▶ Kolmandas peatükis „**Tekstitüübid**“ vaadeldakse tekstide koostamise eesmärke, tekstitüüpide erinevusi ning seda, millised on kirjeldava, jutustava ja põhjendava teksti keelelised tunnused.
- ▶ „**Tekstiliigid ehk žanrid**“ vastab küsimustele, millised tekstiliigid on olemas, mille poolest tekstiliigid erinevad ja mille põhjal hinnata teksti stiili.
- ▶ Järgmine peatükk „**Tarbeteksti tunnused**“ arutleb, missugusest tekstist arusaamine on raske, millised on selge, lihtsa ja täpse teksti tunnused ning kuidas selget, loetavat ja ühemõttelist teksti koostada.

- ▶ „**Ametikirjade**” peatükk näitab, kuidas ametikirja vormistada, millistest osadest ametikiri koosneb ja milliseid viisakusväljendeid kasutada.
- ▶ Seitsmes peatükk „**Keeleline mõjutamine**” vastab küsimusele, mis on retoorika, õpetab, kuidas kasutada faktipõhiseid ja tundepõhiseid argumente, kuidas arvestada lugeja huvisid ja seisukohti ning milliste võtetega tugevdada autori usaldusväärust.
- ▶ Eelviimane peatükk „**Teadustekst**” tutvustab teadusteksti nõudeid, õpetab, kuidas refereerida kirjandust ja viidata teistele tekstidele ning milline on teaduslik keelekasutus.
- ▶ Viimane peatükk „**Suuline keelekasutus**” selgitab suulise ja kirjaliku väljendusviisi erinevusi, õpetab kavandama teaduslikku ettekannet, annab nõu, kuidas auditooriumi ees esineda ning kuidas ja milliseid näitematerjale kasutada.

Raamatus on ka harjutused, millega saab värskeid teadmisi kinnistada. Paljude harjutuste juures on õpiku autori kommentaarid, mis abistavad näidistekstide analüüsimisel.

„**MAAILMA KOHANIMED**”. **EESTI KEELE INSTITUUDI** **KOHANIMEANDMEBAAS**

Peeter Päll. *Maailma kohanimed*. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, 1999.

Raamat on mõeldud **kõigile, kes puutuvad kokku kohanimedega ning kellel on vaja neid õigesti kasutada.**

Sõnastik sisaldab üle **4200 nimeartikli, mis käsitlevad Eesti-väliseid kohti**. Valimikus on rohkem neid kohti, mis on Eesti lähedal või Eestile olulised. Näidatakse, millised nimekujud sobivad eesti teksti, millised on muud nimevasted kohali-

kus keeles ning inglise, prantsuse, saksa, soome ja vene keeles, sageli ka naabermaade keeltes. Lisatud on põhinimede hääldus. Käänamist see raamat ei esita.

Raamatu lisades on ülevaade nimekirjutuspõhimõtetest, maailma maade ja pealinnade nimede ja riigitähiste tabel ning võõrkeelsete nimede kirjutus- ja hääldusjuhiseid. Hääldus- ja ümberkirjutusjuhiseid on umbes 80 keele kohta – rohkem kui ÕS-i peatükis „Teiskeelsete nimede hääldamise juhiseid”.

Värskeimaid andmeid kohanimede kohta sisaldab **Eesti Keele Instituudi kohanimeandmebaas** (portaal.eki.ee/knab), milles on nii Eesti kui ka välismaa kohanimed. Seda uuendatakse ja täiendatakse pidevalt. Andmebaasi kasutajale on lehel antud otsinguvõtteid ja õpetlikke näidispäringuid. Baasi eesmärk on kaasa aidata nimede uurimisele ja nende normimisele, pakkudes teavet nimede ajaloo ja tänapäeva kohta. Ometi pole see ametlik kohanimeal-likas, mis annab ainuõige nimekuju. Eesti riigi ametlikke kohanimed registreerib riigi kohanimeregister (xgis.maaamet.ee/knravalik), mille pidaja on Maa-amet.

AJAKIRJAD

Oma Keel

Oma Keel on Emakeele Seltsi ajakiri, mis ilmub kaks korda aastas ja on mõeldud **kõigile keelehuvilistele**. Materjali valikul ja esitamise viisil on püütud järgida põhimõtet, et tekst oleks huvitav ja arusaadav neilegi, kel pole filoloogi haridust. Muude artiklite kõrval on igas ajakirjanumbris rubriik „Keelenõuanne”. Seni ilmunud ajakirjade sisukorrad on väljas aadressil www.emakeeleselts.ee/omakeel.

Ajakirja saab osta Emakeele Seltsist (Tallinn, Roosikrantsi 6, ruum 301), Tartu Ülikooli eesti keele osakonnast (Tartu, Ülikooli 18, ruum 124) ja paljudest raamatupoodidest.

Õiguskeel

Ajakiri Õiguskeel on Justiitsministeeriumi väljaanne. Ajakiri ilmus 1995–2004 paberil sagedusega viis korda aastas ning 2005–2007 neli korda aastas. Alates 2008. aastast ilmub Õiguskeel neli korda aastas võrgus (www.just.ee/23345), aasta lõpus avaldatakse osa kirjutisi paberväljaandena. Ajakiri korraldab õiguskeearutlust ja levitab keeleteavet. Analüüsitakse seaduste keelekasutust, antakse keele- ja tõlkenõu, vaadeldakse keelepoliitikat ja õiguskeele ajalugu jpm.

EESTI KEELE INSTITUUDI KEELENÕUANNE

Kuhu võib helistada, kui on keeleküsimusi?

Keelenõuande telefoninumber on **631 3731**, kõnesid võetakse vastu **esmaspäevast reedeni 9–12 ja 13–17**.

Kas keelenõuandjatele võib kirju saata?

Keelenõuandele võib saata nii tava- kui ka e-kirja.

Eesti Keele Instituudi **postiaadress** on Roosikrantsi 6, 10119 Tallinn.

E-kirja saatmiseks tuleb täita **meilivorm**, mis asub veebilehel www.eki.ee/keeleabi, link „**Keelenõu meili teel**”. NB! Enne küsimuse saatmist tuleks lugeda samas antud juhtnõore.

Aastate jooksul on tulnud keelenõuandjatel teha ka keeleekspertiise. Lähtutakse põhimõttest, et ekspertiisi ei tehta küsimustes, mis on kohtus arutlusel või tõenäoliselt võivad sinna jõuda, juhul kui küsijaks on üks vaidlev pool. Niisugusel juhul tehakse ekspertiisi vaid kohtu (või vaidluse suhtes neutraalse vahekohtu) esitatud küsimuste alusel.

Mis küsimustele keelenõuandjad vastavad?

Keelenõuandjad vastavad küsimustele, mis käivad eesti üldkeele kasutuse kohta. Nad püüavad aidata ka terminiküsimustes (uute terminite loomine, sobivaima termini valimine, termini tähendus).

Vastuseta jäävad keeleõppe ja keelepoliitika küsimused, sest nendele on pädevam vastama Haridus- ja Teadusministeerium, Riiklik Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskus või Keeleinspeksioon. Samuti ei vasta keelenõuandjad küsimustele, mis käivad kitsalt võõrkeelte grammatika kohta.

Keelenõuanne on n-ö keeleline esmaabi, mis ei asenda süvateaduslikku keeleuurimist.

Kas keelenõuandel koduleht on?

Keelenõuande kodulehe aadress on www.eki.ee/keeleabi. Mida sealt leida võib?

- ▶ Ülevaated keelenõuande töökorraldusest, keelenõuandjatest ja nende tähtsamatest töödest, uutest raamatutest ning keelehoolde ajaloost.
- ▶ Lingid muudele keelekorraldusega seotud võrgulehtedele.
- ▶ **Päevakajalised nõuanded** – värskemad on avalehel, vanemad leiab lingi „Arhiiv” alt.
- ▶ **Keelenõuvakk** – keelenõuandmebaasi avalik osa, mis sisaldab vastuseid palju kordi esitatud küsimustele. Keelenõuvakast võib otsida nii sõna kui ka rubriigi kaupa. Näiteks sisestades otsinguaknasse sõna *liikmelisus* ja klõpsates nuppu „Otsi”, saab küsija vastuseks „Tähenduses ‘liikmeks olek’ on õige tuletis **liikmesus**, mitte „liikmelisus””
- ▶ **Testid** – valikvastustega ülesanded, millega saavad huvilised kontrollida oma eesti keele teadmisi.
- ▶ **Foorum** – rubriik, kus on võimalik reeglite ja keeleelu kohta arvamust avaldada ning keeleuudiseid vahetada, sisaldab muu hulgas Emakeele Seltsi keeleteoimkonna otsuste kavandeid. Foorumit saavad lugeda kõik huvilised, kuid postituste tegemiseks on vaja end registreerida.
- ▶ **ÕS-i uued sõnad** – järgmise ÕS-i täienduste loend. See on pidevalt täienev tööversioon, mille põhjal valmib sõnaraamatu järgmine trükk. Loendis on näha märksõna, selle tähendus, kasutamine (juhised sõna häälduse, käänamise-pööramise, rektsiooni, lausesse sobitamise vm kohta) ning aeg, kui sõna on loendisse lisatud, nt

kergliiklus

Tähendus: (nt jalgsi, jalgrattaga, rulluiskudega, ratastooliga)

Kasutamine: kergliiklustee, kergliikleja

Lisatud: 4.11.2008

seestellimine

Tähendus: (majanduses; vrd ingl *insourcing*)

Kasutamine:

Lisatud: 31.10.2008

survestama

Tähendus: survet kasutama v avaldama

Kasutamine: Torustiku survestamine. Tööandjaid survestati palku tõstma

Lisatud: 11.3.2009

ÕS-i uute sõnade loendi kohta on kõigil võimalik arvamust avaldada. Selleks tuleb helistada keelenõutelefonile või saata keelenõuande võrgulehe kaudu e-kiri.

KASULIKKE INTERNETILEHTI

www.keelevara.ee

Keelevara lehel saab kasutada mitmesuguseid sõnastikke ja muid keelekogusid:

- ▶ eesti üldkeelesõnastikud,
- ▶ tõlkesõnastikud,
- ▶ oskussõnastikud,
- ▶ nimede andmebaasid.

Osa neist sõnastikest võib kasutada tasuta, teiste kasutamise eest tuleb maksta. Võimalik on tellida tasuline sõnastikupakett (vt www.keelevara.ee/paketid), nt ametniku pakett maksab aastas 500 krooni.

www.keelevaeb.ee

Sellel lehel võib tasuta otsida infot järgmistest allikatest:

- ▶ eesti üldkeele, slängi- ja murdesõnastikud,
- ▶ oskussõnastikud,
- ▶ kakskeelsed tõlkesõnastikud, milles üks on alati eesti keel,
- ▶ 7.–9. klassi termineid hõlmavad õppesõnastikud,
- ▶ võõrkeelsed sõnastikud (nt Merriam-Websteri võrgusõnastik).

Samuti on seal viited mitmesugustele

- ▶ korpustele, kust saab keelematerjali,
- ▶ asutustele, kus tegeldakse eesti keele uurimise ja keeleainestiku kogumisega jm.

KUST SAADA TERMINIABI

Kui tekib terminiküsimus, võib sellele vastust otsida esmalt **eesti üldkeele sõnaraamatutest** („Eesti õigekeelsussõnaraamat ÕS 2006”, „Võõrsõnade leksikon”, „Eesti keele seletav sõnaraamat”) või **tõlkesõnaraamatutest**.

Kui need vastust ei anna, võib appi võtta **terminisõnastikud**. Ilmunud sõnastike kohta on infot näiteks sarja „Keelenõuanne soovitab” väljaannetes ning Tiiu Erelti ja Arvi Tavasti kirjutatud raamatus „Eesti oskuskeelekorralduse seisund” (2003).

Sobiva termini leidmiseks on võimalik pöörduda **Eesti Keele Instituudi** või **Eesti Terminoloogia Ühingu** poole (www.eter.ee). Eesti Terminoloogia Ühingu kodulehelt leiab ka viiteid oskussõnastikele võrgus (avalehel rubriik „Sõnastikke”).

Eesti Keele Instituudis tegeldakse terminoloogiaga terminoloogia- ja keelekorraldusosakonnas.

Keelekorraldusosakond jagab infot nii telefoni kui ka meili teel (vt peatükk „Eesti Keele Instituudi keelenõuanne”). Mida täpsemini oskab küsija mõistet kirjeldada, seda lihtsam on teda sobiva termini leidmisel aidata. Keelenõuandja oskab tavaliselt soovitada, millise **terminoloogiakomisjoni** poole tasub küsimusega pöörduda.

Eesti Terminoloogia Ühingu (Eter) ülesanded on põhikirja järgi

- a) Eestis tehtava terminoloogiatöö koordineerimine koostöös Eesti Keele Instituudiga ja kooskõlas kehtivate õigusaktidega;
- b) koostöö korraldamine rahvusvahelise terminoloogiaasutuste võrguga;
- c) olemasolevate terminoloogiakogude (andmebaasid, raamatukogud) integreerimine ja edasiarendamine;
- d) oskuskeelekorralduse toetamine;
- e) terminoloogiasteenuste (termininõuanded, eksperdihinnangud, erialatekstide tõlked, oskuskeeleinfo levitamine) andmine;
- f) terminoloogiakoolituse korraldamine;
- g) nii kodumaiste kui ka rahvusvaheliste terminoloogiaprojektide täitmise korraldamine;

- h) oskussõnastike ja muu terminoloogiateemalise kirjanduse kirjastamine;
- i) nende isikute koondamine, kes oma tegevusega tahavad seltsi ülesannete täitmisest osa võtta.

KEELEHOOLDEKESKUS

2007. aastal moodustati nelja asutuse, Haridus- ja Teadusministeeriumi, Tartu Linnavalitsuse, Eesti Keele Instituudi ja Tartu Ülikooli koostöös keelehooldekeskus. Koostöö lähtub ühiskavatsuste protokollist, mille allkirjastasid nende nelja asutuse esindajad 17. oktoobril 2007.

Keelehooldekeskuse eesmärk on parandada avalikku keelekasutust, eelkõige riigi- ja kohalike omavalitsuste töötajate keeletarvitust.

Laiemalt on keelehooldekeskuse tegevusvaldkonnad järgmised.

1. Uurida avaliku halduse keelekasutust (sh õigusloomes) ja koondada uurimistulemusi.
2. Seirata kohalike omavalitsuste keelehooldelukorda, luua keeleteoimetajate kontaktvõrgustik ja tagada selle toimimine. Näiteks korraldati 2009. aasta sügisel keeleteoimetajatele seminar keeleseaduse eelnõu ja 2013. aastal ilmuva ÕS-i teemal.
3. Korraldada riigi- ja kohalike omavalitsuste töötajatele kirjakeele täienduskursusi, kus tuletatakse meelde eesti õigekeele põhitõed ja õpetatakse koostama ametitekste.
4. Koostada, välja anda ja levitada keeleinfomaterjale ning anda avalikkusele regulaarset keeleinfot. Enne käesolevat brošüüri on samast sarjast ilmunud kaks väljaannet: Maire Raadiku „Kuidas vormistada ametikirja” ning Katrin Mandra ja Helen Plado „Väike paronüümisõnastik”.
5. Registreerida avalikkuse keelealgatusi ja suunata neid menetlusse.

Keelehooldekeskuse tööd korraldab koordineerija ning töö sisuliseks juhtimiseks on protokolliga ühinenud asutused moodustanud nõukogu.

Address:

Tartu Linnavalitsuse avalike suhete osakond
Raekoja plats 9
51004 Tartu
tel 736 1349

koduleht keelehooldekeskus.eki.ee

Keelehooldekeskuse väljaanded

Maire Raadik. **Kuidas vormistada ametikirja.**
Keeleline juhend omavalitsusasutuste töötajaile.
Tartu, 2008.

Juhend võtab kokku Eesti Keele Instituudi keelekorraldajate soovitusel ametikirja vormistamise kohta. Juhendis on 35 küsimust, mis on jagatud kaheksasse peatükki: numbrid, lühendid, kirjavahemärgid, algustäht, eesti perekonnanime, pöördumine, süntaks, loetelud. Brošüüri lõpus on dokumendinäidised.

Väike paronüümisõnastik. Koostanud Helen Plado ja Katrin Mandra. Tartu, 2008.

Pisõnastikku on koondatud sagedamad paronüümid ehk kõlalt sarnased, ent eri tähendusega sõnad (nt *ohjama* ja *ohjeldama*, *pitsat* ja *pitser*, *soovitav* ja *soovitav*). Iga sõna juures on seletus ja rohkesti kasutusnäiteid.